

L'AVENÇ, 400 NÚMEROS

JAUME MUÑOZ JOFRE

Aparició - Després de mesos de preparatius, el desembre de 1976 apareix el número zero de la revista *L'Avenç*. *Història dels Països Catalans*, fundada per un grup de joves historiadors acabats de llicenciar, tots ells vinculats a l'organització Bandera Roja. Són Leandre Colomer, Ferran Mascarell, Fèlix Manito i Carmen Isasa. *L'Avenç* neix sota l'empара material de l'editorial Avance, a l'òrbita del mateix partit polític, però la coincidència de noms és fortuïta: el de la revista, a proposta de Josep Fontana, un dels referents historiogràfics del grup, era una declaració d'intencions, i buscava recollir l'esperit de la modernista *L'Avenç*, plataforma de modernització de la cultura i de la llengua catalana a final del segle XIX.

El número 0 de *L'Avenç* es va repartir gratuïtament entre qui ho va sol·licitar, acompanyat d'un casset amb enregistraments del president Macià. Se'n fa un tiratge de 20.000 exemplars, i s'aconsegueixen fidelitzar uns dos mil subscriptors, xifra que no patirà grans variacions a partir d'aleshores. El número zero està dedicat de manera gairebé monogràfica a la història de la Generalitat de Catalunya. Inclou, en una hàbil pensada, una entrevista al president exiliat Josep Tarradellas, feta per Colomer i Mascarell a Saint-Martin-le-Beau.

1976-77

Número 1 - Amb un dossier sobre "La unitat [política] a Catalunya", s'inicia, l'abril del 1977, la presència regular de *L'Avenç* als quioscos. És el número 1, que confirma la línia temàtica de recuperació de la història contemporània de Catalunya, coincidint amb la voluntat expressada en els editorials dels primers números, on cal remarcar la notable presència de temes d'història del País Valencià i de Mallorca. A la manxeta de la revista figura com a director Fèlix Fanés, perquè l'aleshores encara vigent Llei de Premsa de 1966 obligava les publicacions periòdiques a ser dirigides per un periodista titulat. Segons afirmen els mateixos protagonistes, la direcció funcionà durant aquest període de manera col·legiada.

La revista serà presentada, entre d'altres llocs, a Barcelona, Palma, València, Perpinyà i Madrid. Un dels grans atractius de la nova revista és el seu disseny gràfic: els dissenyadors Joaquim Nolla i Josep Maria Mir rebran, l'any 1978, un premi Laus en reconeixement de la seva tasca a *L'Avenç*.

JAUME MUÑOZ JOFRE és llicenciat en història per la UB i Màster en història contemporània per la UAB/UCM. Aquesta cronologia forma part d'un treball més ampli de recerca sobre la història de *L'Avenç*.

Entrebanca - El desembre de 1977 l'editorial Avance fa fallida i se suspèn la publicació de la revista després del número 6. Avalats per l'èxit de vendes i el coixí de subscriptors, l'equip de *L'Avenç* començarà un periple a la recerca de finançament per relançar la revista. Després d'una exitosa però insuficient campanya de microfinançament (batejada com a operació de "capitalisme popular"), la incorporació d'Oriol Regàs suposarà un indispensable suport logístic i un pla empresarial. Caldran però les aportacions d'alguns mecenes (Pere Duran Farell, Antonio Ordovás) i de la Diputació de Barcelona per tal que la revista torni a sortir.

Represa - L'estiu de 1978 reapareix, amb el número 7-8, *L'Avenç*, que ha perdut la referència als Països Catalans del subtítol, ara "Revista d'Història". Continua essencialment amb el mateix esperit, tot i que Leandre Colomer ja no forma part de l'equip de redacció.

1977-78

Saber - L'any 1980 apareix la revista de cultura, pensament i ciència *Saber*, ideada per Josep Ramoneda, Josep Subirós i Ferran Mascarell i editada per *L'Avenç*. D'indiscutible voluntat interdisciplinària i de periodicitat bimensual, aquest ambiciós projecte veurà la llum gràcies al fons d'art que es constitueix amb disset obres donades per artistes catalans (entre els quals Miró, Hernández Pijuan, Subirachs i Tàpies). La revista, però, haurà de tancar després d'editar-se'n el quart número, per problemes financers. Tot i així, rebrà el Premi Ciutat de Barcelona 1980. *Saber* tindrà una segona etapa de 1985 a 1987, amb edició en català i en castellà, que finalment tampoc no tindrà continuïtat i que causarà problemes financers a l'empresa.

Paral·lelament s'inicia la faceta editorial de *L'Avenç*, amb alguna col·lecció de llibres pròpia (Clio i, més tard, Còrsia) i d'altres, editades conjuntament amb institucions públiques, com ara la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament de Barcelona i el Gran Teatre del Liceu, així com també la confecció d'alguns llibres per a empreses. En destaca l'edició del llibre del centenari de l'Exposició Universal de 1888, dirigit per Ramon Grau.

1980

Reivindicació - En ocasió del número 50 de *L'Avenç* (juny de 1982), Ferran Mascarell, el seu director des de 1979, escriu un editorial on reivindica que darrere la revista no hi ha cap partit polític, ni ningú més que l'equip que el conforma i els seus subscriptors, a més dels seus accionistes (la llista dels quals es publica en aquell mateix número). La declaració s'acompanya de la reclamació de més suport institucional (adreçada implícitament a la Generalitat) per a *L'Avenç* en particular i per a les publicacions periòdiques en català en general. Aquesta preocupació durà a la creació, l'any 1983, de l'APPEC (Associació de Publicacions Periòdiques en Català), feta amb l'activa participació de *L'Avenç* i que tindrà Mascarell com a primer president.

1982

Relleu a la direcció – El mes de març de 1985 *L'Avenç* canvia de director: Joan Fuster Sobreperere relleva Ferran Mascarell. Aquell any també es produeix la sortida d'Albert Serra (gerent des de la refundació) i de Fèlix Manito, per la qual cosa la revista i l'empresa deixen d'estar en mans del grup fundador original. En la nova etapa que s'obre destaca el tàndem format per Isaías Táboas i Daniel Fernández: tots dos figuraran com a directors editorials en diferents moments, i regiran (amb especial protagonisme de Fernández, que serà director i editor en successives etapes) el camí de *L'Avenç* fins a l'any 1999.

L'any 1986 apareixen els *Plecs d'Història Local*, creats en coordinació amb la Diputació de Barcelona. Aquesta iniciativa, que actualment ja supera els 150 números, gràcies a la determinació de l'Institut Ramon Muntaner i dels Centres d'Estudis d'Història Local, serà la que més impacte tindrà. En la mateixa línia de suport a la divulgació històrica *L'Avenç* editarà, amb el temps, els *Quaderns d'Història d'Amèrica* (1987-1989); els *Papers del Museu d'Història de Catalunya* (2003-2007) i, del 2001 ençà, els *Quaderns del MUHBA*.

1993-98

Els triumvirats - Després d'un breu parèntesi amb Jesús Mestre (1988-1989) com a director, l'editor Daniel Fernández se situa al capdavant de *L'Avenç*, primer en solitari (1989-1993) i posteriorment amb els historiadors Enric Ucelay-Da Cal i José Luis Martín Ramos, que s'incorporaran a la direcció de la revista l'any 1993. Durant els anys d'aquest primer "triumvirat", la revista retornarà, també de la mà del seu cap de redacció, Xavier Casals, a un to més ortodoxament històric i acadèmic en comparació amb l'etapa immediatament anterior, en què l'africanisme i l'antropologia havien guanyat terreny a les pàgines de *L'Avenç*. Malgrat el bon to de la revista, la trajectòria final d'aquesta etapa no deixa de transmetre certa sensació d'estancament i de persistència de dificultats econòmiques.

1999-2006

El gir cultural – Per canviar aquesta tendència, el periodista Jordi Mercader i el filòsof Jaume Casals relleven Daniel Fernández i Enric Ucelay-Da Cal a la direcció de *L'Avenç* l'any 1998, coincidint amb l'accés de Núria Iceta a la direcció tècnica de l'empresa. La composició d'aquesta segona direcció tripartida respon a la voluntat d'obrir la revista cap a un públic més ampli, incloent-hi temes de cultura i pensament, sense deixar de mantenir el to d'alta divulgació. La pèrdua de l'especialització per part de *L'Avenç* havia de compensar-la *Historiar*, revista en castellà d'àmbit estatal que aparegué de forma trimestral de 1999 al 2001, dirigida per José Luis Martín Ramos. Aquesta darrera iniciativa editorial, tal com delata la seva curta vida, no funcionarà, però. Aquesta ampliació temàtica tenia també una dimensió empresarial, amb alguns intents de trobar nous accionistes (Raimon Martínez Fraile, 2002-2004) i nous socis editorials. El testimoni en la direcció de la revista el recollirà l'historiador Josep Maria Muñoz Lloret a finals de 1999. Des d'aleshores el tàndem Josep M. Muñoz-Núria Iceta s'ha consolidat i ha suposat la consagració del gir de *L'Avenç* cap a ser una revista d'història i cultura. Aviat destacaran d'aquesta etapa les col·laboracions literàries (d'autors com ara Francesc Serés, Imma Monsó, Vicenç Pagès Jordà i tants d'altres); un sòlid apartat de ressenyes artístiques i historiogràfiques i, finalment, les entrevistes en profunditat, que tingueren en la realitzada a Pasqual Maragall l'any 2007, després que deixés la presidència de la Generalitat, un dels episodis de més rellevància per a la història recent de la revista. El periodista Ignasi Aragay va publicar en el número 250 (setembre de 2000) un primer balanç de la trajectòria seguida fins llavors per la revista, amb una atenció especial als continguts (i que està disponible al web de *L'Avenç*).

Fruit de la voluntat d'eixamplar l'àmbit d'actuació de L'Avenç dins el sistema cultural català, s'arriba a un acord amb els editors de la revista de llengua i literatura *Els Marges*, Jordi Castellanos i Josep Murgades, per publicar aquesta revista, d'ençà del número 72 (hivern de 2004), sota el segell de L'Avenç, tot mantenint la independència editorial. Recentment *Els Marges* ha publicat el número 100 (primavera de 2013), ha editat un volum extraordinari amb textos del traspassat Jordi Castellanos i compleix ara els primers 40 anys de vida.

2006-2012

Impuls editorial – Inserida dins l'estratègia de L'Avenç per sostenir-se i créixer, l'any 2006 es produeix l'aliança amb el grup editorial RBA, mitjançant una ampliació del capital social, que permet publicar la revista amb més qualitat formal i millores en la distribució, i iniciar la publicació d'una col·lecció de llibres pròpia, tot renovant la vocació editorial de la revista. Els Llibres de L'Avenç responen a la dualitat d'interessos de la mateixa revista: d'una banda, l'assaig històric (amb una incidència particular en períodes com la guerra civil i el franquisme), amb autors com ara Andreu Mayayo, Maria Campillo, Jaume Ayats i Marina Subirats. D'altra banda, i dins la sèrie «Literatures», es publica una narrativa que té com a eix la memòria i l'anomenada «literatura del jo» (Joe Brainard, Georges Perec, Franz Kafka), en ocasions, com a resultat de les col·laboracions literàries prèvies d'alguns dels autors a la revista (Emili Manzano, Joan-Daniel Bezsonoff, Jordi Puntí, Joan Todó). També es presta una creixent atenció als clàssics (de Balzac a Rusiñol, passant per Leskov).

2013-

Una editorial independent – El desembre del 2012 es produeix la sortida de RBA de la societat editora de L'Avenç. La revista, ara ja en mans exclusives dels seus dos socis principals des de l'any 2004, Núria Iceta i Josep M. Muñoz, assoleix el número 400, al mateix temps que continua la seva feina com a editorial independent, tot participant en nous projectes com el col·lectiu “Llegir en català” i incrementant la vocació cultural de la revista, definida a partir d'ara com a “revista de cultura”.

DIRECTORS DE L'AVENÇ

1976-1979 (núms. 0-21): Fèlix Ibáñez Fanés
 1979-1985 (núms. 22-78): Ferran Mascarell i Canalda
 1985-1988 (núms. 79-113): Joan Fuster i Sobrepere
 1988-1989 (núms. 114-124): Jesús Mestre i Campi
 1989-1993 (núms. 125-174): Daniel Fernández
 1993-1998 (núms. 175-224): Daniel Fernández, José Luis Martín Ramos, Enric Ucelay-Da Cal
 1998-1999 (núms. 225-242): José Luis Martín Ramos, Jaume Casals, Jordi Mercader
 1999- (núms. 243-): Josep Maria Muñoz Lloret